

å komme til Sverige for å slåss mot tyskerne.⁹¹ Det kunne naturligvis bare komme til å øke beskyldningene mot Regjeringen og eventuelt Legasjonen for lunkenhet og manglende forsvarsvilje.

Etter at Riiser-Larsens tale 24. april hadde skapt uklarhet om flyktningene var mobilisert eller ikke, ba Legasjonen 7. mai om at det måtte redegjøres nærmere for mobiliserings-spørsmålet over London-radioen.⁹² Det ble dessuten fra svensk side underhånden gitt uttrykk for bekymring over de vanskeligheter som flyktningestrømmen voldte når det gjaldt forholdet til tyskerne, og det ble likeledes antydning at det burde komme en melding over London-kringkastingen som kunne bremse på strømmen. Ja, man forespeilte til og med meget forsiktig muligheten av en svensk grensesperring om problemet ikke ble løst.⁹³ Legasjonen tok da opp igjen sin anmodning til London i et skarpere telegram: «Frihagen Mowinkel Bull skulde ville foreslå at man pålegger Riiser-Larsen hvis uttalelser gav anledning til øket tilstrømning av nordmenn til Sverige,» å gi nærmere opplysninger over radio om vanskelighetene med viderereise fra Sverige.⁹⁴ Riiser-Larsen kom da også til å tale over London-kringkastingen 9. juni og festet da bl. a. oppmerksomheten på at man ikke måtte begi seg på det uvisse til land som det var liten eller ingen utsikt til å komme videre fra.⁹⁵ Endelig forsøkte naturligvis Legasjonen å få viderereisemulighetene økt og anmodet f. eks. Regjeringen sterkt om at det måtte bli sendt en båt til Vladivostok så flyktningene kunne sendes dit i større antall.⁹⁶ Dermed ville man unngå vanskelighetene med at Japan ikke lenger ga gjennomreisevisum.

For Legasjonen var våren 1941 en vanskelig tid, den sto i en utsatt stilling, og den var hardt trengt fra flere kanter. Den var gjenstand for bitterhet og misnøye hos flyktningene, vesentlig for et forhold som den hadde lite eller ikke noe herredømme over, viderereisen. Den var avskåret fra all nærmere forbindelse med sin overordnede, Utenriksdepartementet og Regjeringen i London. All post måtte sendes med en-

gelske fly som gikk uregelmessig og undertiden med lange avbrudd. For øvrig ble sambandet bare opprettholdt ved hjelp av chifffertelegrammer.⁹⁷ Men aller vanskeligst var kanskje Legasjonens forhold til svenske myndigheter. Den norske Stockholms-legasjonen var en torn i øyet på tyskerne, de ville ha den vekk, de øvde stadig press på svenskene i den retning, og de kritiserte til stadighet forskjellige sider ved Legasjonens virksomhet.⁹⁸ Således beklaget de seg over den veldige aktivitet som Legasjonen tydeligvis utfoldet siden så mange flyktninger oppsøkte den.⁹⁹ De hevdet likeledes at den virket som en vervings- eller rekrutteringssentral som innkalte flyktningene til militærtjeneste og ordnet og bekostet deres viderereise i militært øyemed.¹⁰⁰

Det var således selve Legasjonens eksistens som sto på spill i 1940–41. Det var nemlig ingen tvil om at svenskene følte seg hardt presset. De motsto riktignok i det lengste kravet om at Legasjonen skulle nedlegges. Men de ga etter på andre punkter og prøvde å redusere dens omfang og virksomhet. De nektet således å anerkjenne noen ny minister ved Legasjonen etter Wollebæks død høsten 1940, så Jens Bull ble værende bare chargé d'affaires.¹⁰¹ Fra juni 1941 nektet de å anerkjenne alle nyansettelser ved Legasjonen,¹⁰² hvilket betydde at alle nyansatte ble betraktet som privatpersoner, at de ikke nøt godt av diplomatisk status eller immunitet og kunne bli arrestert, noe som også skjedde.¹⁰³ Som vi har sett, så de også med sterk bekymring på den store flyktningestrømmen og uttrykte likeledes sin uro over pågangen av flyktninger på Legasjonen og Flyktningskontoret i Stockholm. 9. juni understreket Bull i et brev til Utenriksdepartementet i London hvordan svenskene «gang på gang» hadde fremhevet hvor betenkelig det var at så mange flyktninger kom til Stockholm og oppsøkte Legasjonen.¹⁰⁴

For Legasjonen gjaldt det derfor at tyskerne ikke fikk noe påskudd for kritikk som kunne føre til ytterligere svenske innrømmelser. Det ville føre til en katastrofe om Legasjonen skulle bli

*Gårhus : 1. flyktninge
Sammen med 1. flyktning*

100402